

Moslims en Christenen – Wat geloven zij?

Een databank

De contactgroep Islam van de Raad van Kerken heeft het genoegen u een kleine databank aan te bieden met kernwoorden van wat christenen en moslims geloven. Met het initiatief willen we als leden van de groep tegemoet komen aan de vele vragen die leven op religieus gebied. De omschrijvingen zijn zo samengesteld dat je in enkele minuten een overzicht hebt van een concreet lemma.

De contactgroep heeft in de jaren negentig een folderserie uitgebracht, getiteld "Christenen en moslims: wat geloven zij?". Op dezelfde leest geschoeid komen we nu met een digitale uitgave, die makkelijk door mensen te raadplegen is en op ieder gewenst moment kan worden opgevraagd. Het bijzondere hiervan is dat moslims en christenen dit samen geschreven hebben. We vermoeden dat de tekst daarmee een zekere objectiviteit heeft en interessant is voor christenen, moslims en seculiere mensen.

De literatuur en de adressen zijn actueel bijgewerkt en zullen waar nodig steeds geupdate worden. In de toekomst zal het aangevuld worden met nieuwe thema's. We verwachten dat de uitgave geschikt is voor bedrijven, gespreksgroepen en voor mensen die gewoon nieuwsgierig zijn naar achtergronden van zaken die ze in de samenleving en binnenlopend in een gebedshuis kunnen tegenkomen.

We zijn benieuwd naar de verschillende ervaringen die worden opgedaan met deze databank. We stellen het erg op prijs als u die stuurt naar: Berry van Oers (e-mail adres: BvOers@rkk.nl), zodat we daar allemaal ons voordeel mee kunnen doen.

Namens de Contactgroep Islam van de Raad van Kerken,
Harry Mintjes, voorzitter
Berry van Oers, secretaris
Anne-Marie Visser
Alper Alasag
Joep Beliën
Jan Post Hospers

Contactadressen

Harry Mintjes,
voorzitter Contactgroep Islam Raad van Kerken,
e-mail adres: mintjes.degroot@casema.nl

Alper Alasag, directeur Stichting Islam en Dialoog,
e-mail adres: alasag@gmail.com

Berry van Oers,
beleidsmedewerker Interreligieuze Dialoog, Rooms-katholieke Kerk,
e-mail adres: BvOers@rkk.nl

Jan Post Hospers,
beleidsmedewerker Ontmoeting met Moslims, Protestantse Kerk in Nederland,
e-mail adres: j.posthospers@pkn.nl

INHOUD

Voorwoord	1
Contactadressen	1
1. De Islam	3
2. Het Christendom	5
3. Bijbel en Koran.....	7
4. Bidden	9
5. Vasten	11
6. De bedevaart	13
7. Besnijdenis en doop.....	15
8. Hulpverlening.....	17
9. De Koran over Jezus.....	19
10. De plaats van Jezus in de Koran	21
11. Maria in Koran en Bijbel	22
12. Huwelijken tussen christenen en moslams.....	24
14. De Islam als richtlijn voor het leven.....	28
15. Islamitische feestdagen	30
16. Christelijke feestdagen	32

**De teksten uit de Bijbel zijn geciteerd uit de Nieuwe Bijbelvertaling (2004).
De teksten van de Koran zijn geciteerd uit de vertaling van Fred Leemhuis (1989).**

1. De Islam

Boodschap

Mohammed leefde van 570 tot 632 in Mekka en Medina, in het huidige Saoedi-Arabië. Hij groeide in Mekka op tussen handeldrijvende karavanen. Op veertigjarige leeftijd kreeg Mohammed openbaringen van God. Hij werd opgeroepen deze boodschap verder te vertellen. Mohammed kreeg al gauw aanhang. Maar voor de rijke handelaren was zijn boodschap een doorn in het oog. Mekka was namelijk een handelscentrum waar veel geld werd verdiend met het veelgodendom van de Ka'aba. Dit bestreed Mohammed met zijn verkondiging van de ene God. Hij ontmaskerde de honger van de handelaren naar steeds meer en keerde zich tegen sociaal onrecht. Hun tegenstand dwong Mohammed en zijn volgelingen ertoe in het jaar 622 naar Medina te emigreren. Dat jaar werd het begin van de islamitische jaartelling. De polytheïsten, de joden en de moslims hebben Mohammed tot leider gekozen en samen hebben ze voor de stadsstaat Medina een grondwet vastgesteld.

Moslims geloven dat er één God is. Het woord 'islam' betekent 'overgave'. Een moslim is iemand die zich 'overgeeft' aan God. God koos, zo leren moslims, boodschappers (Abraham, David, Mozes, Jezus, enzovoort) uit om de mensen voor te houden dat zij geroepen zijn zich aan Zijn wil en voorschriften te onderwerpen. Er waren steeds nieuwe profeten nodig, omdat de mensen Gods boodschap telkens weer vergaten, verkeerd begrepen of veranderden. De profeet Mohammed is de laatste in de rij van profeten. Hij bevestigde wat voor hem geopenbaard was, vulde dit aan en waar nodig verbeterde hij, wat de joden en de christenen volgens hem verkeerd hadden begrepen. Mohammed wilde dus geen andere godsdienst brengen. Zo komt het dat we in de Koran verhalen aantreffen, die op verhalen uit de Bijbel lijken. Je bent pas echt een gelovige moslim als je met hart en ziel achter je godsdienst staat en alle voorschriften volbrengt. Je moet je ernaar gedragen door goed, rechtvaardig en trouw te zijn. Er moet overeenstemming zijn tussen wat je gelooft en wat je doet. Of er inderdaad overeenstemming is tussen wat je gelooft en wat je doet - daarover kan alleen God oordelen.

Koran

Mohammed was een gewoon mens van vlees en bloed die door God werd uitgekozen om als laatste profeet zijn boodschap aan de mensen over te brengen. Niet Mohammed maar God en zijn boodschap, de Koran, staan centraal. Het woord 'Koran' betekent hardop lezen, reciteren. De Koran is het woord van God dat dagelijks wordt gereciteerd en ook bij belangrijke gebeurtenissen (geboorte, huwelijk, sterven) gereciteerd, voorgedragen wordt. Sommige moslims hebben van het reciteren een kunst gemaakt. In moslimlanden, maar ook in Nederland, worden er jaarlijks wedstrijden in het reciteren gehouden. Moslims geloven dat de boodschap van God aan Mohammed foutloos bewaard is gebleven in de Koran. Hij bracht het definitieve woord van God aan de mensen over. Daarom zijn er na Mohammed geen nieuwe profeten meer nodig.

Gebruiken

Vijf religieuze plichten staan in de islam centraal. Moslims noemen die plichten 'zuilen'; ze stellen de islam voor als een gebouw. De vijf plichten zijn de 'zuilen' waarop het gebouw van de godsdienst rust. De eerste zuil is het getuigen van het geloof. Een moslim getuigt dat er maar één God is en dat Mohammed zijn profeet is. Dit geloofsgetuigenis (sjahada) vormt het fundament van de islam. De tweede zuil stelt dat moslims vijf maal per dag moeten bidden (salaat). Het weggeven, door rijken, van een deel van je bezittingen aan arme mensen en goede doelen vormt de derde zuil (zakaat). De vierde zuil geeft aan dat moslims in de maand Ramadan van de dageraad tot zonsondergang moeten vasten. De vijfde zuil vraagt van een moslim één maal in zijn/haar leven een bedevaart naar de stad Mekka te maken (hadj), als men de mogelijkheid ertoe heeft. De stad Mekka met het heiligdom van de Ka'aba is de centrale heilige plaats voor moslims. Als moslims bidden, in de moskee of ergens anders, doen ze dat op de hele wereld in de richting van Mekka. Al deze plichten inspireren moslims ertoe om tijdens hun leven hun aandacht op God en Zijn wil te blijven richten. Het vervullen van alle plichten vraagt een grote inzet van moslims.

Als er omstandigheden zijn die het onmogelijk maken aan bepaalde verplichtingen te voldoen, dan hoef je de plichten niet te vervullen. Wie bijvoorbeeld ziek is, hoeft niet te vasten. Hij moet die dagen later wel inhalen. Elke moslim mag voor zichzelf beoordelen of hij de plichten kan vervullen. Dat is een zaak tussen God en ieder mens afzonderlijk. Moslimouders hebben de opdracht hun kinderen islamitisch op te voeden. Kinderen doen het voorbeeld dat hun ouders geven na en leren zo gaandeweg de islamitische gebruiken. Veel moslimkinderen volgen bovendien na schooltijd les in de Koran. Zo leert een kind de Koran reciteren en het leert hoe men als moslim moet leven.

Feesten

Moslims vieren jaarlijks enkele feesten. Een belangrijk feest aan het einde van de vasten is het led-al-Fitr, ook wel het 'suikerfeest' genoemd (zie folder over 'vasten'). Een ander belangrijk feest is het offerfeest, het led-al-Adha. Dit feest wordt gevierd in de laatste maand van het islamitisch jaar. In die maand vindt ook de bedevaart naar Mekka plaats. De pelgrims in Mekka en tegelijkertijd ook de moslims in de hele wereld laten dan een dier slachten, meestal een schaap. Dat doen ze in navolging van en ter herinnering aan Abraham die, volgens de Koran, bereid was zijn zoon te offeren. God zorgde echter, zegt de Koran, voor 'een geweldig offer' in plaats van de zoon.

Verscheidenheid

Alle moslims geloven in de Koran en maken deel uit van de ene gemeenschap van gelovigen (de oemma). Toch zijn er binnen de islam verschillende stromingen. Al direct na de dood van Mohammed werden er verschillende richtingen gevormd. De ene partij (de soennieten) vond dat Mohammed kon worden opgevolgd door een van zijn volgelingen. Voor anderen (de sji'ieten) was het geestelijk erfgoed van de familie van Mohammed erg belangrijk. De opvolger moest daarom, volgens hen, een familielid van Mohammed zijn. Al vroeg in de geschiedenis van de islam ontstaan er ook verschillende mystieke stromingen. De islam geeft iedere moslim duidelijke aanwijzingen en verplichtingen over de inrichting van het dagelijks bestaan en van de maatschappij. Die regels zijn ontleend aan de Koran en aan de Soenna, de leefwijze van de Profeet die is overgeleverd in Tradities over de daden en uitspraken van Mohammed. Uit die beide bronnen Koran en Soenna is de sjarie'a, of moslimwetgeving afgeleid. Allerlei rechtsgeleerden hielden zich met de uitleg van die regels bezig. De één vulde de wetgeving net weer iets anders in dan de andere. Zo ontstonden er verschillende rechtsscholen binnen de islam.

Literatuur en website

- H. Zeid Kailani, *Kernmomenten in de islam*, 1993.
- Abdulwahid van Bommel, *Kom tot het gebed*, Den Haag 1989.
- M. Geijbels en J.D. Kraan, *Islam in kort bestek*, Delft 1988.
- www.vraagislam.nl

2. Het Christendom

De Boodschap

Ongeveer 2000 jaar geleden leefde Jezus van Nazareth. Op volwassen leeftijd trok hij van plaats tot plaats in Palestina, Hij wilde een totaal andere samenleving. Een samenleving waarin plaats is voor iedereen en waarin mensen in relatie met God leven. Hij genas zieken en nam het op voor de zwakken in de samenleving. Over de komst van Gods koninkrijk, het rijk van gerechtigheid, liefde en vrede, het ideale leven zoals God het bedoeld heeft, vertelde hij de mensen.

Jezus had nogal wat aan te merken op de toenmalige geloofspraktijken. Volgens hem ging het te veel om uiterlijk vertoon, zoals het precies naleven van allerlei godsdienstige wetten. Het leek hem beter met meer overgave te vertrouwen op God, dan om elke letter van de wet te kennen. De mensen spraken vaak wel mooi, maar leefden er niet naar. Jezus riep de mensen op tot gerechtigheid en tot gerichtheid op God. Dat betekende een breuk met het verkeerde/onrechtvaardige in de wereld. Jezus noemde dat zonde: ingaan tegen God. Jezus was niet zuinig met kritiek, waardoor hij zich niet geliefd maakte bij de autoriteiten. Ze waren bang dat hij te veel invloed zou krijgen. Veel mensen vonden het niet bij hun wereld passen dat Jezus leefde zoals God het wil. Daarom brachten ze Jezus ter dood. Maar na drie dagen verscheen Jezus weer aan zijn leerlingen. Zo laat God zien dat Hij het leven van Jezus goed vond en dat de dood niet het laatste woord heeft: ook niet voor ons mensen. Er is toekomst na de dood. Christenen noemen Jezus dan ook een 'redder', een 'verlosser'.

Het koninkrijk van God, waarover Jezus vertelde, begon met Jezus. Wij, mensen, mogen aan dat nieuwe Koninkrijk meedoen. De mensen worden opgeroepen God lief te hebben, Jezus Christus te volgen en zich in te zetten voor een nieuwe samenleving.

Bijbel

Het eerste deel van de Bijbel heet het Oude Testament (OT). Het tweede deel noemt men het Nieuwe Testament (NT). Het oude en nieuwe testament samen noemt men de Bijbel. 'Testament' betekent 'verbond'. In het OT staan verhalen over het 'oude' of 'eerste' verbond tussen God en het joodse volk. Het vertelt het verhaal van de schepping, hoe Abraham er voor koos de weg van God te volgen en de geschiedenis van het volk van Israël en de profeten. Het NT geeft het nieuwe of 'tweede' verbond weer tussen God en alle mensen. Er staan veel verhalen in over het leven en werk van Jezus en zijn leerlingen. Christenen menen dat het oude testament de geschiedenis vertelt die voorafgaat aan het nieuwe testament. Jezus was een jood. Zijn eerste volgelingen waren ook joden. Ze zagen in hem de lang verwachte en beloofde Messias uit het OT. De eerste christenen, die Grieks spraken, noemden hem Christus. Dat is het Griekse woord voor Messias. Zijn volgelingen worden sindsdien christenen genoemd.

Gebruiken

In het christendom neemt bidden een belangrijke plaats in. Bidden is spreken tot God. Dat gaat niet zomaar. Bidden moet je leren, je moet er in groeien. Christenen bidden op verschillende tijden en op verschillende plaatsen: in de kerk, thuis, op school, enzovoort. Men kan samen bidden, maar ook in stilte voor zichzelf. In het gebed ontmoeten christenen God, ze prijzen, danken of doen een beroep op hem.

Christenen gaan van oudsher op zondag naar de kerk, ter herinnering aan de eerste dag van de week, toen Christus uit de dood opstond. Christenen denken dan ook terug aan de laatste keer dat Jezus met zijn leerlingen het joodse paasmaal nuttigde. Zo gedenken ze het leven en sterven van Jezus. Ze houden door die vieringen hun inspiratie levend en richten zich opnieuw op het rijk van gerechtigheid en vrede dat Jezus verkondigde. Tijdens de viering spreken christenen samen hun geloof en hun vertrouwen uit in Jezus. Het woord kerk is afgeleid van een Grieks woord. De kerk is het huis, het gebouw, waar christenen samenkomen om God te aanbidden. Het woord kerk kan daarom ook betekenen: samenkomst, bijeenkomst, gemeenschap. Je wordt in de gemeenschap van de christenen opgenomen door de doop. Veel christelijke ouders laten hun kinderen al vlak na hun geboorte dopen. De ouders beloven dan dat ze hun kinderen christelijk zullen opvoeden. Er wordt water over het hoofd van het kind gesprekend als teken dat het bij de gemeenschap van christenen hoort. Meestal worden kinderen al vroeg bij het geloof betrokken. Thuis, in kindernevendiensten (tijdens de kerkdienst in een eigen ruimte) of op de zondagsschool (tijdens of na de kerkdienst) wordt kinderen uit de Bijbel en over de kerk verteld.

Feesten

Christenen vieren jaarlijks enkele grote feesten. Tijdens Kerstmis, op 25 en 26 december, vieren ze de geboorte van Christus. Tijdens het Paasfeest wordt herdacht dat Jezus, na de kruisiging, weer aan zijn leerlingen verscheen. Op Hemelvaartsdag gedenken christenen dat Jezus veertig dagen na zijn opstanding afscheid van zijn leerlingen nam en dat hij opgenomen werd in de hemel bij God, zijn Vader.

Jezus heeft zijn volgelingen niet alleen achtergelaten. Ze worden gesteund door de Geest van God. Pinksteren is het feest waarop christenen de Heilige Geest ontvangen. De Geest van God leidt en steunt de gelovigen. Jezus wordt door christenen 'Zoon van God' genoemd. Hij deed wat zijn Vader van hem vroeg. Zo laat God zich op verschillende manieren kennen: als God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Christenen noemen dat de Drie-eenheid: drie aspecten van de ene God.

Verscheidenheid

Er zijn veel kerken en stromingen binnen het christendom. Al vroeg scheidden zich kleine groepen af. Toch kun je zeggen dat er tot 1054 één grote kerk was. In dat jaar splitste de kerk zich op in de oosters-orthodoxe kerk, die je nu nog onder meer in Griekenland en Rusland vindt, en het westers christendom onder leiding van de bisschop van Rome, de paus. De tweede grote scheiding ontstond in de zestiende eeuw door hervormers zoals Maarten Luther, die protesteerden omdat ze het doen en laten van de kerk niet in overeenstemming vonden met de Bijbel. Sindsdien is het westers christendom opgedeeld in rooms-katholieken en protestanten. Onder hen zijn er ook weer stromingen. De verschillende kerken zijn met die verdeeldheid niet gelukkig. In het begin van de 20^e eeuw is er een oecumenische beweging ontstaan om de verschillende kerken dichter bij elkaar te brengen. Na de Tweede Wereldoorlog is hieraan een krachtige impuls gegeven. In 1948 is de Wereldraad van Kerken opgericht. De Raad van Kerken in Nederland is in 1968 tot stand gekomen, waarin nu 17 kerken uit Nederland samenwerken.

Literatuur en websites

- *Geloof onder woorden*, Katholiek basisboek voor volwassenen, 216 blz. ISBN 978 90 6173 109 2, te bestellen via bestel@rkk.nl.
- *Katholieken; wat ze geloven*, 64 blz. ISBN 978 90 8528 390 4, te bestellen via bestel@rkk.nl.
- Peter Hendriks, *Ontmoetingen met God. Een basiscursus geloven met bijbelse verhalen*, Zoetermeer 2007.
- www.raadvankerken.nl
- www.rkkerk.nl
- www.pkn.nl

3. Bijbel en Koran

Mensen van het boek

Christenen lezen en bestuderen de Bijbel als een boek dat hun geloof en hun leven inspireert. Moslims kennen delen van de Koran uit het hoofd. Zij zeggen die op bij hun gebeden en bij allerlei gebeurtenissen in hun leven. Eerbied voor het heilige boek speelt bij beide groepen een gewichtige rol. Christenen en moslims zou men daarom 'mensen van het boek' kunnen noemen. De Koran bedoelt met deze benaming vooral joden en christenen. De Bijbel biedt in het oude en nieuwe testament de samenbundeling aan van woorden, profetieën, geschiedenissen, liederen, Evangeliën en brieven. In de loop van vele eeuwen zijn ze door God aan het volk Israël en de volgelingen van Jezus gegeven. De Bijbel is vertaald in meer dan 2000 talen. Zo kan de boodschap ieder mens in haar of zijn taal bereiken. De Koran is een boek in het Arabisch. Alle vertalingen ervan zijn voor moslims slechts benaderingen van de eeuwige woorden van God. Zijn woorden werden in een oorspronkelijk Boek in de hemel bewaard. Gedurende 23 jaar ontving de profeet Mohammed, via de engel Djibriel, openbaringen uit dit Boek. Later zijn die openbaringen samengebundeld in de Koran.

Bijbelse verhalen in de Koran

De Koran bevat een aantal verhalen die ook in de Bijbel voorkomen. Bijvoorbeeld over de schepping en de zondvloed; over Abraham, die uit zijn land wegtrekt en later zijn zoon moet offeren; over Jozef en Mozes, Salomo en anderen. De wonderlijke geboorte van Jezus wordt uitvoerig verteld. Hij is een groot profeet, een gezant van God. Aan hem is de openbaring - in de vorm van het Indjiel of Evangelie - voor zijn volgelingen gegeven. Hij wordt ook Messias genoemd. De bijbelse boodschap over zijn lijden, sterven en opstanding treffen we in de Koran niet aan.

Nadere kennismaking met de Koran

Het is niet gemakkelijk voor het eerst de Bijbel te lezen. Evenmin is het eenvoudig om de Koran te verstaan. De Koran geeft in 114 soera's (hoofdstukken) de boodschappen weer die de profeet Mohammed aan zijn volk moest doorgeven. De eerste soera heet al-Fatiha ('de opening'). Zij wordt vergeleken met het 'Onze Vader' uit de Bijbel. De tekst ervan luidt:

'In de naam van God, de erbarmen, de barmhartige.
Lof zij God, de Heer van de wereldebewoners,
de erbarmen, de barmhartige,
de heerser op de oordeelsdag.
U dienen wij en U vragen wij om hulp.
Leid ons op de juiste weg,
de weg van hen aan wie U genade geschonken hebt,
op wie geen toorn rust en die niet dwalen.'

Alle soera's, behalve de negende, beginnen met de aanroeping: 'In de naam van God, de Erbarmer, de Barmhartige'. De oudste en kortste soera's staan achterin. Zij roepen op de ene God te dienen en zijn profeet te volgen. Bekend is de soera van de Toewijding (al-Ichlaas 112):

'Zeg: Hij is God als enige,
God de bestendige.
Hij heeft niet verwekt en is niet verwekt
en niet één is er aan Hem gelijkwaardig.'

De latere en langere soera's staan voorin. Zij geven aanwijzingen voor het leven van de moslimse gemeenschap en vermelden verhalen over de profeten.

De waarde van de Koran voor moslims

De openbaring van God zoals vastgelegd in de Koran is voor moslims uniek. God heeft, volgens hen, dezelfde openbaring ook eerder in de Thora gegeven: aan Mozes voor de joden, in het Evangelie aan Jezus voor de christenen en ten slotte in de Koran aan Mohammed, bestemd voor de hele wereld. Daardoor drukt de Koran zijn definitieve zegel op alle voorafgaande openbaringen. Veel moslims vinden dat joden en christenen de aan hen gegeven openbaringen niet zuiver hebben bewaard. Ook zouden christenen de boodschap van Jezus verkeerd uitleggen. Moslims vinden de Koran de

volmaakte openbaring van God. Daarnaast is de Bijbel meer een soort overlevering van tradities, vergelijkbaar met de overleveringen over het doen en laten van de profeet Mohammed.

De waarde van de Bijbel voor christenen

Omdat de Bijbel eerder is ontstaan, spreekt hij niet over de Koran. Christenen hebben er moeite mee de Koran als openbaring te erkennen. Ze vinden in de Bijbel de oorspronkelijke openbaring van God. Ook hebben ze moeite met de manier waarop bijbelse gegevens een plaats en uitleg hebben gekregen in de Koran. De gegevens uit de Bijbel zijn fundamentele zekerheden voor christenen en als zodanig de beslissende inspiratiebron en maatstaf voor hun geloof.

Toch zal - in het belang van onderlinge contacten en dialoog - door christenen en moslims met wederzijds respect samen geluisterd moeten worden naar de betekenis van de boodschap, die in Bijbel en Koran voor beiden een zaak van geloof en overgave is.

Literatuur en website

- Francien van Overbeeke-Rippen & Ruth Rozeboom, *Woord zoekt Woord: joden, christenen en moslims in gesprek over tekst en traditie*, 2010.
- Marlies ter Borg, *Sharing Mary, Bible and Qur'an Side by Side*, 2011.
- *Nieuwe Bijbelvertaling (NBV)*, Jongbloed, Uitgeversgroep, 2008.
- Fred Leemhuis, *De Koran*, Houten 1989.
- Anton Wessels, *De Koran verstaan*, Kampen 1986.
- Abdelilah Ljamai, *Inleiding tot de studie van de Koran: ontstaansgeschiedenis en methoden van de koranexegese*, Zoetermeer, 2005.
- Arnulf Camps, *Even de Koran opslaan? Pleidooi voor een beter begrip van de koran als een heilig boek*, Zoetermeer, 2006.
- Gé Speelman en Karel Steenbrink, *Een kleine koran*, Gorkum, 2011.
- www.bijbelenkoran.nl

4. Bidden

Bidden is in bijna alle godsdiensten een bekend verschijnsel. In deze folder gaat het om overeenkomsten en verschillen tussen het bidden van moslims en christenen.

Bidden van moslims

De belangrijkste vorm van bidden van moslims is de salaah, het rituele gebed. De traditie schrijft moslims voor dit vijf keer per dag te doen, namelijk: bij het aanbreken van de dag, bij het aanbreken van de middag, in de namiddag, in de avond en voor het slapen gaan. Op deze tijden klinkt vanaf één van de minaretten van de moskee de oproep tot gebed.

Thuis bidden op een kleed?

Doel van de salaah is om samen met anderen het geloof te belijden in de enige en verheven God, om te zien naar de naaste en te buigen voor Gods majesteit. Voorafgaand aan de salaah vindt een (rituele) wassing plaats en spreekt de gelovige de innerlijke intentie uit om te bidden. Het gebed begint met het getuigenis 'God is de grootste'. De bewegingen van staan, buigen, knielen en de daarbij uitgesproken woorden drukken volledige overgave uit aan God.

Een moslim kan in de moskee, thuis op een gebedskleedje of op een andere schone plaats de salaah bidden. De salaah is een getuigenis van geloof in God en een uitdrukking van verbondenheid met de gemeenschap van alle moslims, de oemma. De gebedsrichting (qiblah) voor alle moslims is de Ka'aba, het belangrijkste heiligdom in Mekka. Tijdens het gebed leest (reciteert) men op bepaalde gebedstijden hardop of in stilte verzen uit de Koran. Men sluit af met een groet en een kort persoonlijk gebed (doe'a). Het vrijdagmiddaggebed heeft een speciaal karakter, want tijdens het gebed houdt de imam een preek.

Andere gebeden

Veel moslims reciteren (gedeelten van) de Koran op andere momenten, publiek of privé, hardop of in stilte, en denken erover na. Deze vormen mogen we rekenen tot manieren van bidden. Eén van de bekendste is wel het gedenken en noemen van Gods negenennegentig 'schone namen'.

Diverse stromingen binnen de islam hebben een schat aan gebeden verzameld. Ze zijn ontstaan in een sfeer van vroomheid en het leven van alledag. Om God te prijzen en te bedanken gebruiken sommige moslims een ketting met 33 kralen (tasbeeh), die vergeleken kan worden met de rozenkrans uit de rooms-katholieke traditie. Ook de feesten en met name de bedevaart gaan gepaard met het zeggen van allerlei specifieke lof- en smeekbeden om vergeving.

Al deze uitingen vinden we, meer of minder geformaliseerd, ook in het dagelijkse moslimleven. Vroomheid, als deel en uitwerking van het gebed, komt ook tot uitdrukking in goede daden, zoals in het geven aan armen (zakaah), het opkomen voor recht en gerechtigheid en in het betrouwbaar zijn.

Bidden van christenen

Het gebed van christenen is formeel liturgisch of vrij van vorm. Een gebed eindigt vaak met een vaste formulering zoals 'zo bidden wij in de Naam van Jezus' of 'door Jezus Christus onze Heer'. Net als voor moslims is God voor christenen Schepper en Onderhouder. In de mens Jezus is God 'tastbaar' dicht bij de mens gekomen. Het belangrijkste gebed, dat alle christenen verbindt, is het 'Onze Vader'. Jezus bad het samen met zijn leerlingen en leerde het hen. Christenen zien God aan de ene kant als de verhevene die zij niet (volledig) kunnen kennen en aan de andere kant als God die in zijn liefde voor deze wereld - door zijn verbondenheid met Jezus - onder ons is komen wonen.

Formeel liturgisch bidden

De vieringen en diensten van christelijke parochies of gemeenten zijn belangrijke plaatsen waar we het formele liturgische gebed vinden. Hier klinken verschillende soorten van gebed: een gebed om hulp en om vergeving van gemaakte fouten, een gebed voor de nood van de wereld, een gebed bij 'de opening van de Schrift', een dankgebed voor het goede en lof voor het mooie. Aan het eind van een dienst spreekt de voorganger een zegenbede uit. Soms zijn er vieringen en diensten door de week: bij bijzondere gebeurtenissen, zoals een huwelijksinzegening, jubilea, dankdiensten en begrafenissen (crematies). Eén van de duidelijkste vormen van liturgisch bidden vinden we in kloostertradities. Op bepaalde vaste uren van de dag bidt (een deel van) de kloostergemeenschap de getijden- of

koorgebeden.

Persoonlijk bidden

Naast liturgisch bidden is er het persoonlijk gebed. Dit kan in principe overal en op elk moment van de dag plaatsvinden. In de rooms-katholieke traditie kan men er vaak ook door de week voor in de kerk terecht. In de protestantse traditie bidden gezinnen vooral rondom de maaltijden. Sommigen lezen daarbij gedeeltes uit de Bijbel. Bovendien zijn er christenen die het persoonlijk morgen- en/of avondgebed onderhouden.

Andere vormen van gebed

Op bepaalde momenten komen christenen bijeen voor gesprekken over de Bijbel of over andere onderwerpen. Daarnaast zijn er zangverenigingen en diensten waar het christelijke lied klinkt. Vaak zegt of zingt men hierbij gebeden. Op bepaalde (heilige) plaatsen en/of tijden komen mensen alleen of samen bidden. Bedevaarten (meestal van rooms-katholieke christenen) behoren bij uitstap tot deze gelegenheden. Vroomheid, als deel en uitwerking van het gebed, komt ook onder christenen tot uitdrukking in daden, zoals het geven voor goede doelen, opkomen voor recht en gerechtigheid en betrouwbaar zijn. Het grote gebod is immers: 'God liefhebben boven alles, en je naaste als jezelf'.

Literatuur

- Schimmel, *Uw Rijk kome; Gebeden uit de wereld van de islam*, Katholieke Bijbelstichting 1981.
- Abdulwahid van Bommel, *Kom tot het gebed, een korte inleiding tot de praktijk van de islam*, Uitgeverij Het Laatste Kwartier, Den Haag 1989.
- Paula van Cuilenburg e.a., *Bidden tot dezelfde God, Ontmoeting christenen en moslims*, Boekencentrum B.V., Zoetermeer 1992.
- Sytze de Vries, *Zo lang wij ademhalen, Teksten en gebeden uit het hart van de gemeente*, Meinema, Zoetermeer 1992.
- Franciscus van Assisi, *Het Zonnelied, liederen en gebeden van Franciscus*, Vrij Geestesleven, Zeist, 1992.

5. Vasten

Moslims vasten elk jaar in de maand Ramadan, de negende maand van de islamitische kalender. De maand Ramadan is voor moslims een heilige maand. In deze maand van het jaar 610 ontving de profeet Mohammed de eerste koranboodschap. Deze gebeurtenis wordt met name in de zevenentwintigste nacht gevierd. Gedurende de hele vastenmaand proberen moslims sober te leven: men eet en drinkt, rookt en vrijt niet van dageraad tot zonsondergang. Als 's avonds de zon onder is mag men weer eten. Veel moslims gaan dan bij elkaar op bezoek.

Plicht

Het vasten is een plicht voor alle moslims, mannen en vrouwen, die de puberteit hebben bereikt. Elke moslim, ongeacht status of positie, moet vasten. Moslims zeggen dat zo de gelijkheid tussen armen en rijken in praktijk wordt gebracht.

Als een moslim er niet toe in staat is, hoeft zij/hij niet te vasten. Dat is het geval bij ziekte, zwangerschap of als men op reis gaat. Daarnaast verbreken ook menstruerende vrouwen en vrouwen die pas een baby hebben gekregen de vasten. In enkele kringen vasten ook zij die zware arbeid moeten verrichten niet mee. Wel wordt in sommige gevallen verwacht dat men op een ander tijdstip, als men er wel toe in staat is, de vasten inhaalt.

Vaak zie je dat iemand, hoewel ziek of zwanger, toch vast. Ook kinderen vasten soms al mee, terwijl het eigenlijk nog niet hoeft. Dat komt doordat vasten, naast een erg belangrijke plicht voor moslims, ook een sociaal gebeuren is. Men wil er graag aan meedoen. Dan hoor je er pas echt bij.

Vasten in Nederland

Islamitische maanden zijn maanmaanden. Zulke maanden bestaan afwisselend uit 29 of 30 dagen. Die maanden zijn dus korter dan de maanden van de zonnecalender. Het islamitische maanjaar is 11 dagen korter dan het zonnejaar. Zo begint de maand Ramadan op de Europese kalender elk jaar 11 dagen eerder dan het voorafgaande jaar. Dat betekent dat het vasten hier in het Westen in de zomer, de herfst, de lente of de winter kan vallen. In de zomer is het vasten voor moslims in Nederland extra moeilijk, want dan duren de dagen langer: de zon komt vroeg op en gaat laat onder.

Het vasten is voor moslims in landen waar weinig moslims wonen moeilijker. In islamitische landen is men er helemaal op ingesteld; veel mensen vasten en in heel het sociale leven houdt men er rekening mee. Moslims in Nederland zien tijdens hun vastentijd wel mensen overdag eten. Ook op het werk kan niet altijd rekening worden gehouden met moslims die willen vasten.

Met je hart

'Je vast niet alleen met je mond, maar ook met je hart', zeggen moslims. Daarom legt men in de vastentijd ruzies bij, men roddelt niet over een ander, men liegt niet, men helpt elkaar en geeft aan de armen. Zo vormt het vasten een goede gelegenheid om weer met een schone lei te beginnen. Veel moslims lezen in de maand Ramadan de hele Koran en bidden extra. In moskeeën wordt elke avond de Koran voorgedragen en uitgelegd.

Veel moslims zijn tijdens de vastentijd extra met hun godsdienst bezig. Overal in de wereld vasten moslims. Dat geeft voor velen een gevoel van saamhorigheid. Het scheidt een speciale onderlinge band: 'Samen hebben we het weer volbracht, we hebben discipline en zelfbeheersing op kunnen brengen om aan onze plicht te voldoen'.

Verbreken van de vasten

De vastentijd eindigt met het zogenaamde 'feest van het breken van de vasten' dat wel drie dagen duurt. Men noemt dat feest ook wel het 'suikerfeest' of het led al-Fitr. Dat feest begint op de eerste dag van de volgende maand, na de maand Ramadan. Vaak wordt er dan extra lekker gegeten. Soms tot diep in de nacht. Het is dan gezellig in huis. Familieleden komen op bezoek en men wisselt cadeautjes uit. Een feest om naar uit te kijken.

Vasten onder christenen

Er zijn ook christenen die jaarlijks in de tijd voor Pasen vasten. Veel christenen beleven hun band met God in die periode sterker. Ze denken dan vooral aan het lijden van Christus en in het verlengde daarvan aan alle mensen die op dat moment getroffen worden door leed. Men probeert te helpen door het organiseren van vastenacties (op scholen, in kerken, in collecten enzovoort). Veel christenen leven in die periode sober. Ze laten extraatjes en lekkernijen staan. Over het algemeen wordt onder christenen minder streng dan onder moslims gevast. Moslims en christenen zijn geroepen om te

vasten, maar de praktijk ervan wordt door gelovigen van beide godsdiensten anders ingevuld en beleefd.

Literatuur en website

- Sofjan S. Sixegar, Ahmed Raams, *Het vasten in de islam*, 1992.
- Marjo Buitelaar, *Fasting and feasting in Marocco*, (Nederlandse samenvatting) 1991.
- www.vraagislam.nl

6. De bedevaart

Op bedevaart gaan is voor moslims en voor veel rooms-katholieke christenen een belangrijk moment in hun geloofsbeleving. Meestal in groepen, maar ook individueel, trekt men naar bepaalde plaatsen met een bijzondere betekenis voor gelovigen. De achterliggende gedachte is dat men Gods aanwezigheid in zulke plaatsen intenser ervaart. De bedevaartgangers, ook wel pelgrims genoemd, zijn op zoek naar God, om Hem op die bijzondere plaats lof te brengen. Ze hopen op een ervaring om hun geloof te verdiepen en te vernieuwen. Soms bidden zij er voor uitkomst uit moeilijke omstandigheden of voor genezing van zieken. Op bedevaart gaan geeft een gevoel van saamhorigheid. Dat merk je vooral tijdens de bedevaarten in Jeruzalem, Mekka, Medina, Lourdes of Fatima. Daar komen jaarlijks miljoenen gelovigen samen.

Plicht voor moslims

De islam vraagt van volwassen moslims, zowel mannen als vrouwen, indien mogelijk ten minste één keer in hun leven op bedevaart naar Mekka (hadj) te gaan. Ieder jaar nemen zo'n twee miljoen moslims uit de hele wereld deel aan de bedevaart. Voordat een moslim in Mekka aankomt, neemt hij de 'staat van een pelgrim' aan. Dat wil zeggen dat hij zich wast en speciale witte pelgrimskleren aantrekt. Wit is de kleur van reinheid. Bovendien is door allemaal in dezelfde kleren te lopen het verschil tussen arm en rijk of uit welk land je komt niet meer te zien. De bedevaart naar Mekka vindt twee maanden na de vastenmaand Ramadan plaats.

De hadj

Aangekomen in Mekka brengt de pelgrim een bezoek aan de Ka'aba, een zwart vierkant gebouw dat volgens de overlevering Abraham en Ismaël hebben gebouwd. In de Ka'aba is een zwarte steen, een meteoriet, gemetseld. De pelgrims lopen zeven maal om de Ka'aba heen. Tijdens de zevende ronde proberen zij de zwarte steen te kussen of aan te raken in navolging van Abraham. Daarna gaan ze naar de Vallei van Mina, waar ze plaatsen bezoeken die eens door Abraham zouden zijn bezocht. Vervolgens gaan ze naar de vlakte van Arafat en naar de 'Berg van de genade', waar Mohammed destijds zijn afscheidsprek hield. In de Vallei van Mina staan drie pilaren die de duivel voorstellen. De pelgrims werpen er steentjes naar. Zo herdenken ze dat de duivel Abraham op deze plaats in verzoeking heeft gebracht om zijn zoon niet te offeren. Volgens de islamitische traditie verjoeg hij de duivel door met steentjes te gooien.

Tijdens de hadj vindt ook het grote offerfeest (Ied al-Adha) plaats. De bedevaartgangers offeren in navolging van Abraham dieren, meestal schapen. Het offer herinnert aan Abraham die bereid was om zijn zoon op het offerblok te leggen. Maar op het laatste moment greep God in en liet een ram de plaats van zijn zoon innemen. God wilde niet dat Abraham zijn zoon zou doden.

De bedevaartgangers consumeren een klein deel van het vlees van de geslachte schapen. Het meeste wordt meteen ingevroren of ingeblikt en naar arme gebieden gezonden. Ook de thuisblijvers doen mee, want op dezelfde dag vieren moslims over de hele wereld het offerfeest.

De pelgrims nemen een flesje water uit de bron Zamzam mee naar huis. De bron ligt vlak bij de Ka'aba. Volgens de traditie heeft water uit deze bron het leven gered van Ismaël en Hagar (Hadjar), de stammoeder van de moslims.

Iemand die op bedevaart naar Mekka is gegaan (hadji), geniet veel respect. Men verwacht dat een hadji van God bijzondere zegeningen heeft ontvangen in Mekka.

Gebruik voor christenen

De christelijke traditie schrijft de bedevaart niet als een plicht voor. Er is ook niet één bepaalde plaats waar christenen uit de hele wereld zich moeten verzamelen. Niettemin houden met name rooms-katholieken tot op heden veel bedevaarten. Bedevaartgangers bezoeken Jeruzalem en plaatsen die in Jezus' leven belangrijk waren: de graven van Petrus en Paulus in Rome en plaatsen waaraan heiligen en martelaren hun naam hebben verbonden (onder andere Fatima, Kevelaer, Scherpenheuvel en Santiago de Compostella). In Nederland zijn 's-Hertogenbosch, Heiloo, Dokkum en Gorinchem bekende bedevaartplaatsen. In een bedevaartplaats bevindt zich soms een relikwie of een beeld van een heilige. De gebruiken beperken zich gewoonlijk tot bidden, het vereren van een relikwie, een ommeegang, het wijden van water en brood, het offeren van geld of het aansteken van kaarsen. De bedevaartgangers nemen allerlei souvenirs, zoals water, medailles, beeldjes of vaantjes, waaraan zij een bijzondere betekenis toeschrijven, mee naar huis.

Lourdes

De bekendste katholieke bedevaartplaats is het Zuidfranse Lourdes. Veel katholieken geloven dat Maria, de moeder van Jezus, er in het midden van de negentiende eeuw aan het meisje Bernadette Soubirous is verschenen, om de mensen opnieuw op de boodschap van Jezus te wijzen. Het hele jaar door, met name in de (Maria)maand mei, gaan talloze pelgrims naar Lourdes. Ze doen dit om Maria eer te bewijzen, om zelf boete te doen, om gunsten te verwerven of om dank te brengen. Onderweg bidden ze al. In Lourdes bezoeken ze de grot waar de verschijningen aan Bernadette plaatsvonden. 's Avonds lopen bedevaartgangers met een brandende kaars in een grote optocht, een processie. Tijdens deze lichtprocessie zingen ze speciale Marialiederen, zoals het 'Ave Maria'. In Lourdes bezoeken ze de bron bij de grot, waaraan een geneeskrachtige werking wordt toegeschreven. Veel zieken nemen er een bad en hopen op genezing of kracht bij het dragen van hun ziekte. De pelgrims nemen ook water uit de bron mee in flesjes: voor zichzelf, voor familie en vrienden.

Literatuur en website

- Sajidah Abdus Sattar, *Islam voor beginners*, Forum, Amsterdam 1997.
- Fred Leemhuis, *De Koran*, Houten 1989 (bedevaart: zie register).
- Emilio Platti O.P., *Islam ... vreemd?*, Averbode/Gooi en Sticht 1996.
- Margry, P.J. & C. Caspers, *101 Bedevaartplaatsen in Nederland*, Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2008. Volledige tekst: <http://depot.knaw.nl/9674>.
- M. Geijbels, 'De moslimse bedevaart' (hadj) in: *Islam, een nieuw geloof in Nederland* (blz. 23-29), Ambo/Baarn 1991.
- *Pelgrimeren*, 2009 jrg. 35 nr.2 van het tijdschrift Begrip Moslims-Christenen.
- www.vraagislam.nl

7. Besnijdenis en doop

Besnijdenis en doop zijn riten, traditionele gebruiken, waardoor mensen in een godsdienstige gemeenschap worden opgenomen. Nog altijd is de besnijdenis kenmerkend voor joden en moslims. Volgens de Bijbel is de besnijdenis een teken van het verbond dat God met Abraham en zijn nakomelingen heeft gesloten. Ook Jezus was besneden, want hij was een jood. Zowel binnen het jodendom als binnen de islam worden alle jongens besneden. Het christendom kent vanaf het eerste begin de doop voor mannen en vrouwen, jongens en meisjes, zonder onderscheid.

Besnijdenis in de moslimgemeenschap

In de moslimgemeenschap bestaat een geboorteritueel, dat voor jongens en meisjes gelijk is en dat binnen een paar dagen na de geboorte plaatsvindt. Allereerst geven de ouders hun kind een naam. Daarna fluisteren ze de oproepen tot gebed in het rechter- en in het linkeroor van hun kind. De leeftijd voor de besnijdenis is niet vastgesteld. Ouders vertellen hun kinderen, als ze op de leeftijd van vijf à zes jaar zijn gekomen, over God, over Mohammed en de islam. Op de leeftijd van zeven à acht jaar beginnen ouders hun kinderen in te wijden in de verschillende verplichtingen, waaraan ze later (10-12 jaar) moeten voldoen. Meestal wordt dan begonnen door samen met hen de salaah (het islamitisch gebed) te bidden en de daarbij behorende rituele bewegingen te verrichten. Volgens de islamitische traditie moet de mens zich reinigen, zijn lichaam wassen en het haar van bepaalde lichaamsdelen scheren. Tot die verplichting behoort ook de besnijdenis van mannen. Deze gaat terug op Abraham, die nog op zijn tachtigste jaar besneden zou zijn. De profeet Mohammed heeft hierover gezegd: 'Wie moslim wordt, late zich besnijden'. Het is een feestelijke gebeurtenis, die bij voorkeur in familiekring (soms in de moskee, soms thuis) plaatsvindt en die in ieder geval door een deskundige besnijder wordt verricht. Zowel de 'besnijdenis-jongen' als zijn familie draagt bijzondere, kleurrijke kleding.

Voorafgaand aan de besnijdenis leest men het verhaal van de geboorte van de Profeet en toepasselijke verzen uit de Koran voor. Na de besnijdenis wensen de aanwezigen elkaar geluk en bieden cadeaus aan.

Binnen de islamitische traditie is het geen gewoonte om meisjes te besnijden. Sommige landen kennen een besnijdenis voor meisjes, maar die is gebaseerd op een culturele traditie en niet op de godsdienst.

Doop onder christenen

In de tijd dat Jezus op aarde leefde, was er een profeet, Johannes de Doper, die mensen in de rivier de Jordaan doopte. Als ze bij Johannes kwamen om gedoopt te worden, legde hij hen uit dat gedoopt zijn en het dagelijks leven met elkaar te maken hebben. Eén van zijn uitspraken was: 'Wie twee stel onderkieren heeft, moet delen met wie er geen heeft'. Water was het teken van reiniging, van zuiverheid. De doop betekent dat mensen een nieuwe start willen maken in hun leven. Met de doop van Jezus begint zijn optreden in het openbaar.

Paulus, een van de leerlingen van Jezus, voegde er een ander aspect aan toe. Hij vergeleek de doop met de dood van Jezus. De dood en het kwaad horen bij elkaar. Wanneer mensen hun leven niet door het kwade laten bepalen, dan kan er iets nieuws gebeuren. Zoals Jezus opstond uit de dood, zo kan een mens 'opstaan' uit het slechte. Het in die tijd gangbare doopritueel sloot hierbij aan: de dopeling werd na belijdenis van zijn/haar geloof ondergedompeld en herrees als een nieuw mens uit het water.

Met de groei van het christendom ging men steeds meer over op de doop van kinderen. Zo is al eeuwen geleden de kinderdoop regel geworden. De idee van reiniging en deel worden van de christelijke gemeenschap staat ook hierbij voorop. Ouders geven bij de doop te kennen, dat ze hun kinderen in de opvoeding over God zullen vertellen: Hij zorgt al voor hen, voordat ze kunnen spreken. God kent de naam van ieder mens.

Ouders willen hun kinderen ook vertrouwd maken met de geloofsgemeenschap. Bij het volwassen worden, kunnen kinderen de keuze van hun ouders bevestigen of een andere keuze maken. In de rooms-katholieke kerk ontvangen kinderen van 12 of 13 jaar het vormsel. Daarbij legt de bisschop of zijn plaatsvervanger hen de handen op. In de protestantse kerken kunnen jongeren (rond hun achttiende jaar) belijdenis doen van het geloof dat God geeft. In een bijzondere kerkdienst stelt de predikant vragen over enkele kernpunten van het geloof. Met het doen van belijdenis erkent en

bevestigt de gelovige zijn/haar doop. Slechts in enkele kleinere protestantse kerken doopt men tegenwoordig als regel volwassenen, die dan ook bewust het geloof belijden. Het eigenlijke doopritueel is voor kinderen en volwassenen gelijk. In de kerken staat een doopvont, een schaal met water voor de doop. De dominee of pastor schept er met zijn handen water uit, sprenkelt het op het hoofd van de dopeling en zegt daarbij: 'Ik doop U in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest'. De kerkdienst waarin de doop plaatsvindt, heeft een feestelijk karakter. Na de dienst feliciteert men de ouders van de pas gedoopte kinderen of verwelkomt men de nieuwe volwassen leden in de gemeente.

Literatuur en websites

- Abdulwahid van Bommel, *Islam, liefde en seksualiteit*, Amsterdam 2003.
- Peter Hendriks, *Ontmoetingen met God. Een basiscursus geloven met bijbelse verhalen*, Zoetermeer 2007.
- Rooms-katholieke Kerk: www.rkkerk.nl/1038/Geloof
- Protestantse Kerk in Nederland: www.pkn.nl/kennismaken
- Islam: www.vraagislam.nl

8. Hulpverlening

In de christelijke en de islamitische traditie zijn geloven en doen nauw met elkaar verbonden. Vanuit hun geloof voelen christenen en moslims zich verplicht tot hulpverlening. In de kerken wordt vanuit de diaconie hulp geboden aan mensen in nood, terwijl vanuit islamitische gemeenschappen via de zakaat mensen worden geholpen.

Diaconie van christenen

Het van oorsprong Griekse woord 'diaconie' betekent het mogelijk maken van zorg, dienst en hulp. Het woord werd onder andere gebruikt voor het bedienen aan tafel, een taak voor vrouwen en slaven. In de eerste christengemeente veranderde dat. Het dienen van anderen hoorde wezenlijk bij het leven van een christen. Volgelingen van Jezus moesten bereid zijn te dienen, want Jezus zelf was gekomen om te dienen, niet om te heersen.

Naast gebed en vieringen is diaconie een belangrijk element in de kerken. In het werk van de diaconie wordt zorg voor zieken en armen tot uitdrukking gebracht. Vanuit de protestantse kerken zijn vroeger zelfstandige instellingen opgericht, zoals de 'diaconessenhuizen'. De naam ervan leeft nog voort in de naam van een aantal ziekenhuizen in ons land. 'Diaconessen' stelden hun leven in dienst van een ziekenhuis en legden daar een gelofte voor af. Vanuit de rooms-katholieke kerk leggen paters en zusters (religieuzen) en leken zich toe op diaconale taken (caritas). Veel van deze zorgtaken nam de overheid over via de sociale wetgeving. Nu doet de overheid op veel zorgterreinen een stap terug, zodat de diaconieën opnieuw verzoeken voor ondersteuning krijgen.

Diaconie is een taak voor alle leden van de kerk, maar meestal wordt ze uitgevoerd door diakenen of een diaconale commissie. Er zijn vele activiteiten, zoals ziekenbezoek, bezoek aan gevangenen, geldinzamelingen (onder andere Vastenactie) voor mensen die elders in de wereld lijden, ondersteuning aan prostituees, maatschappelijke begeleiding, onderkomen voor daklozen, opvang van zwervjongeren, enzovoort. Naast deze directe en uitvoerende zorg geeft de diaconie financiële ondersteuning aan projecten, bijvoorbeeld voor de opvang van vluchtelingen en illegalen, steun aan bijstandsgerechtigden, opvang van alleenstaanden en verslaafdenhulp. Het werelddiaconaat richt zich op zorg en ontwikkeling voor de medemens in arme landen, komt op voor mensenrechten en ondersteunt instanties bij veranderingsprocessen. De inkomsten voor de diaconie komen uit collectes tijdens de kerkdiensten, uit bijzondere bijdragen van kerkleden en uit schenkingen en uit fondsen die hier speciaal voor zijn opgericht.

Zakaat van moslims

Zakaat is 'het geven van een rechtmatig deel van zijn bezittingen aan de bedelaar en de behoeftige'. Zo staat het beschreven in de Koran. Zakaat is één van de vijf zuilen van de islam: een plicht voor elke moslim. Het is een vorm van belasting die moslims 'betalen' uit dankbaarheid aan God, van wie ze al het aardse bezit hebben ontvangen. Op deze manier laten zij anderen delen in hun rijkdom. Het voldoen aan deze plicht versterkt de saamhorigheid binnen de islamitische gemeenschap.

Het bedrag van de zakaat is gemiddeld 2,5% van iemands vermogen, voor zover dit niet nodig is voor eigen gezin of bedrijf. Men betaalt in geld of in natura (bijvoorbeeld één schaap uit een kudde van veertig). Een moslim is het afdragen van zakaat verschuldigd over het bezit van goud en zilver, gouden en zilveren voorwerpen, geld, langlopende banktegoeden en van beleggingen, als de totale waarde ervan meer bedraagt dan de waarde van 80,18 gram goud of 561 gram zilver, het bezit van vee, als dit meer dan 40 schapen of geiten is, meer dan 30 runderen of buffels, of meer dan 5 kamelen. Een moslim hoeft geen zakaat te betalen over andere (dan gouden en zilveren) sieraden, over onroerend goed (met uitzondering van bijvoorbeeld een tweede huis), over huisraad en over vervoermiddelen. Over bezit en inkomsten die in de loop van een jaar zijn verkregen, hoeft ook geen zakaat te worden betaald.

Het afdragen van zakaat is een persoonlijke verantwoordelijkheid tegenover God. De Koran zegt hierover: 'Wie voor de eigen hebzucht behoed worden, dat zijn zij die het welgaat' (64,16). De opbrengst van de zakaat is nooit bestemd voor het financieren van de bouw of restauratie van moskeeën, fonteinen en andere materiële zaken, maar altijd voor mensen die men kent. Dit zijn in de eerste plaats de echte armen, die zo weinig bezitten dat zij geen zakaat hoeven af te dragen. Verder degenen die schulden hebben zonder verkwistend te leven, reizigers zonder geld, arme soldaten en krijgsgevangenen - ongeacht van welke nationaliteit, godsdienst of welk ras. Géén zakaat geeft men

aan echtgenoot of echtgenote, ouders, grootouders, kinderen en kleinkinderen. Ieder islamitisch gezin bepaalt zelf waar de zakaat naartoe gaat. Wel is het verdienstelijk bij het afstaan van zakaat de volgende prioriteiten aan te houden: andere familieleden dan die al genoemd zijn; burens en armen in eigen wijk, dorp of stad; armen elders in eigen land en in het buitenland.

Als rijken de zakaat over hun bezit volledig betalen, voldoen zij aan Gods gebod. Zij maken zich hiermee verdienstelijk in de ogen van God en zij krijgen achting en liefde van mensen om hen heen.

Literatuur en websites

- Hub Crijns e.a., *Diaconie In Beweging, Handboek Diaconiewetenschap*, Kok 2011.
- Protestantse Kerk in Nederland:
www.pkn.nl/actief-in-de-kerk/werkvelden/moslims/Paginas/Default.aspx
- Rooms-Katholieke Kerk: www.rkkerk.nl/asp/invado.asp?t=show&var=1047
- Islam: www.smho.org (Samenwerkende Moslims Hulp Organisaties)
- www.vraagislam.nl

9. De Koran over Jezus

Moslims vereren Jezus als één van de grote profeten en gezanten van God, die al vóór Mohammeds optreden de boodschap van Gods barmhartigheid, wil en gericht verkondigden. In de Koran heet Jezus 'Isa, een naam uit het Syrisch, de taal die christenen toen in die gebieden spraken. Aan die naam voegt de Koran vaak toe 'al-masieh'.

De geboorte van Jezus

Het oudste verhaal in de Koran over Jezus gaat over zijn geboorte. Soera Marjam/Maria (19) vertelt eerst over de geboorte van Johannes de Doper. Daarna vernemen we dat Maria nog maagd was toen zij Jezus ter wereld bracht. God maakt hem tot een teken voor de mensen en 'een barmhartigheid van zijn kant'. Door zijn prediking zouden later vele mensen overgaan tot het geloof in de ene God. Nadat Jezus onder een dadelpalm in de woestijn geboren was, keerde Maria met haar kind naar haar woonplaats terug. Zij werd beschuldigd van hoererij. Op dat moment begint de pasgeborene te spreken. Hij legt uit dat hij gezonden is om het Boek te brengen, als profeet tot de mensen te spreken en dat hem het liturgisch gebed (salaat) en de ondersteuning van behoeftigen (zakaat) is opgelegd, zolang hij leeft.

Om aan zijn wonderlijke geboorte te herinneren, wordt Jezus steeds *ibn Marjam* - zoon van Maria - genoemd. Met het 'Boek', dat hij moest verkondigen is het Evangelie/Indjiel bedoeld. Gebed en het geven van aalmoezen behoren tot de grondplichten van de gelovigen. Ze werden later tot de 'vijf zuilen' van de islam gerekend.

Over Jezus staat ook een geboortebericht in soera 3. Jezus is - net als alle andere mensen - een schepsel van God. Als Maria zich afvraagt hoe zij een kind zou kunnen krijgen, zonder dat een mens haar heeft aangeraakt, legt de engel uit dat God scheidt wat hij wil. Hij zegt alleen maar: 'Wees' en het is er. God bewijst zijn almacht, doordat hij Jezus in het lichaam van Maria scheidt. Nog wonderlijker was de schepping van Adam, zonder vader én zonder moeder. Ondanks zijn bijzondere wijze van ontstaan, benadrukt de Koran, is Jezus gewoon een mens. Jezus zelf erkent God als zijn Heer en Schepper.

De taak van Jezus

Jezus is gezonden tot het volk van Israël, dat de leer van Mozes heeft verlaten. Hij moet hen opnieuw oproepen tot gehoorzaamheid aan God en zijn geboden. Evenals andere profeten kan ook Jezus, als bewijs van zijn goddelijke opdracht, wonderen verrichten. Hij heeft bijvoorbeeld met Gods toestemming vogels gemaakt uit leem. Dit verhaal staat niet in het nieuwe testament, maar was wel bekend in christelijke kringen van toen. Op verzoek van Jezus liet God ook een feestelijk toebereide tafel uit de hemel neerdalen. Zo steunt God zijn profeet en voegt er de waarschuwing aan toe dat wie ongelovig blijft, gestraft zal worden. Wie niet in de profeten gelooft, gelooft niet in God zelf. De Koran vermeldt ook genezingen en opwekkingen uit de dood door Jezus, maar zonder de details uit de Evangelien.

In moeilijke situaties heeft God Jezus gesterkt met de 'heilige geest'. In de Koran is die 'heilige geest' door God geschapen. Sommige moslimgeleerden zien de engel Gabriël (Djibriel) als de 'heilige geest'. De profeet is belast met de taak om de gelovigen te onderrichten over Gods barmhartigheid en hun geloof daarin te verdiepen. Zo kunnen zij zich voorbereiden op het komende gericht en in aanvechtingen overeind blijven. Voor Jezus betekent versterking door de geest vooral het volbrengen van zijn opdracht, tegen alle weerstand in.

De namen van Jezus

Jezus heeft vele namen: gezant, profeet, al-masieh, dienaar van God, bevestiging van de Thora, een teken voor de hele wereld. Daarnaast noemt de Koran Jezus 'woord van God' of 'een woord van God'. Daarmee wordt het scheppingswoord (kalima) van God aangeduid, waardoor Jezus kon ontstaan. Jezus is niet, zoals in het Evangelie van Johannes, zelf het woord van God. Als de Koran het daarnaast heeft over het Woord van God, dat eeuwig bij God is (kalaam), wordt daarmee het 'oerboek' in de hemel bedoeld, waaruit alle heilige Schriften aan Gods gezanten werden geopenbaard. Jezus' woorden zijn woorden van waarheid. Zijn echtheid en rechtschapenheid uit zich in zijn voorbeeldige levenshouding. Zijn vredelievendheid en goedheid beïnvloeden de mensen en verbreiden in zijn gemeente vrede, welbevinden en zegen. Jezus overtreedt Gods verboden niet. Hij verblijft in Gods nabijheid.

Literatuur

- Fred Leemhuis, *De Koran*, Houten 1989 (Isa: zie register).
- Merad, *Jezus volgens de Koran*. In: *Islam: een nieuw geloof in Nederland* / red. Piet Reesink, Baarn, 1991.
- Karel Steenbrink, *De Jezusverzen in de Koran*, Zoetermeer, 2006.
- G. Parrinder, *Jezus in de Koran*, Baarn, 1978.
- Bunyamin Duran, *De profeet Jezus in de islamitische theologie*. In: *Het spoor van Jezus en Mohammed* / red. Stella Bouayadi-v.d. Wetering en Henk Vroom, Zoetermeer, 2008.

10. De plaats van Jezus in de Koran

Het sterven van Jezus

Nadat Mohammed zich van zijn stamverband in Mekka had losgemaakt (de zogenaamde hidjra in 622), vestigde hij zich, op verzoek van de bewoners, in de stad Medina. De joden die er woonden, wilden hem niet als profeet erkennen. Hij was immers niet van joodse afkomst en onderwees een andere leer dan hun voorouders. Op deze gespannen verhouding gaat de Koran in. Volgens de Koran zouden de joden toen hebben gezegd:

'Wij hebben de masieh 'Isa, de zoon van Marjam, Gods gezant gedood'. -Zij hebben hem niet gedood en zij hebben hem niet gekruisigd, maar het werd hun gesuggereerd. Zij die het daarover oneens zijn, verkeren erover in twijfel. Zij hebben er behalve het afgaan op vermoedens geen kennis van; zij hebben hem vast en zeker niet gedood. Echter, God heeft hem tot Zich omhooggebracht. God is machtig en wijs (soera 4:157-158).

De Koran bedoelt hiermee te zeggen, dat God de vijandige bedoelingen van de joden met Mohammed zou verijdelen, zoals toen in de tijd van Jezus. Oorspronkelijk richtten deze zinnen zich niet tegen de christenen en hun geloof in vergeving van zonden, op grond van het verzoenend sterven van Jezus aan het kruis. Pas later werden deze zinnen betrokken bij de afwijzing van het christelijk geloof in Jezus' kruisdood. Volgens soera 19:33 zegt Jezus zelf: 'En vrede zij met mij op de dag dat ik geboren werd, op de dag dat ik sterf en op de dag dat ik weer tot leven word opgewekt.' Dat wil zeggen dat Jezus net als alle mensen gestorven is en met alle gestorvenen wacht op de opwekking aan het einde van de tijden.

Jezus' relatie met God

Centraal in de Koran en in de boodschap van Mohammed staat het geloof in de ene God. God duldt geen andere goden naast zich. Soera 112 formuleert de boodschap van Mohammed aan zijn volk:

Zeg: Hij is God als enige, God de bestendige. Hij heeft niet verwekt en is niet verwekt en niet één is er aan Hem gelijkwaardig.

Wie daarom een schepsel 'zoon van God' durft te noemen en zo naast God nog iets of iemand als goddelijk vereert, begaat de zonde van meergodendom (*shirk*).

Als christenen over Jezus spreken als 'Zoon van God', worden moslims herinnerd aan oud-Arabische voorstellingen van een soort godenfamilie. Dat nu hadden ze door de boodschap van de profeet Mohammed juist radicaal afgewezen.

Het feit dat God uniek is en met niets of niemand ter wereld vergeleken kan worden, mag men niet in twijfel trekken. '*Allahoe akbar!*', God is groot, en niet te overtreffen.

Afwijzing van de Drie-Eenheid

De Koran verwijt christenen dat zij naast Jezus - als Zoon van God - ook aan zijn moeder Maria - als moeder Gods - goddelijke eer bewijzen. De Koran ziet daarin niet alleen verraad aan het geloof in de ene God, maar ook een verwerpelijk geloof in drie goden: Vader, Moeder en Zoon.

Jezus wordt in de Koran juist beschermd tegen het verwijt als zou hij tot zo'n dwaalleer hebben opgeroepen. Als God hem vraagt: Heb jij tot de mensen gezegd: 'Neemt mij en mijn moeder tot goden naast God?', antwoordt Jezus, dat hij niet iets mag zeggen, waartoe hij geen recht heeft. Hij heeft alleen maar gezegd wat God hem bevolen had: 'Dient God, mijn Heer en jullie Heer' (soera 5:116,117).

Dat het geloof in drie goden een dwaling is en dat God uniek is, is óók de overtuiging van de christelijke kerken. Christenen geloven dat God één is. Zij geloven dat de ene God zich op drie manieren laat kennen: als Vader, als Zoon en als Heilige Geest. Hoewel Jezus in de Koran duidelijk een eervolle positie ontvangt te midden van profeten en gezanten van God, wordt hij uiteindelijk geaccepteerd als één van de boodschappers van God, tussen wie geen onderscheid mag worden gemaakt.

Literatuur

- Fred Leemhuis, *De Koran*, Houten 1989 ('Isa: zie register).
- Mahmoud Ayoub, *The death of Jesus, reality or delusion: a study of the death of Jesus in Tafsir literature*. In: Mahmoud Ayoub, *A Muslim view of Christianity*, Maryknoll, NY, 2007.

11. Maria in Koran en Bijbel

Zowel in de Bijbel als in de Koran lezen we over Maria, de moeder van Jezus.

Maria in de Koran

De Koran spreekt met eerbied over Marjam als moeder van de profeet 'Isa (Jezus). Marjam (Maria) is de enige vrouw die met haar naam in de Koran wordt vermeld. We treffen in de Koran verhalen aan over Marjam die in sommige opzichten lijken op de verhalen over Maria in de Bijbel.

Bij de verhalen in de Koran gaat het niet om het geven van een nauwkeurige historische beschrijving, maar om het overbrengen van een boodschap. Zo lezen we in de Koran over de geboorte van Marjam. Haar moeder droeg haar als baby aan God op. Op jonge leeftijd verbleef ze vaak in de tempel om zich volledig aan God te kunnen wijden. Ze bad en mediteerde veel. Op een dag bracht een engel haar de boodschap dat ze een zoon zou krijgen die een belangrijke boodschapper van God zou worden, waarna ze in verwachting raakte. Maria kreeg een kind dat ze de naam 'Isa gaf. De Koran noemt Maria 'uitverkoren boven alle vrouwen'. Maria en Jezus vormen 'een teken voor de werelden'.

In de geschiedenis van moslims komen Marialegenden voor, zoals bij de geleerde Al-Tabari (839-923). Al-Tabari vertelt dat de familie van Maria de Ka'aba in Mekka heeft bewaakt. Er zijn moslims die Maria-oorden bezoeken, zoals Efeze (Turkije) en plaatsen in het voormalige Joegoslavië. Dat wijst erop dat voor veel moslims Maria een vrouw is die hen aanspreekt.

Maria in de Bijbel

Ook voor christenen is Maria als moeder van Jezus een belangrijke vrouw, maar staat Jezus Christus zelf centraal. Het evangelie van Marcus duidt Jezus aan als 'zoon van Maria' (Marcus 6:3). In het Lucasevangelie (1:32) kondigt de engel Gabriël haar aan dat ze in verwachting zal raken van een bijzonder kind, Jezus, die Zoon van de Allerhoogste genoemd zal worden. In een speciaal lied (Lucas 1:46-55) bezingt Maria de daden van God én neemt zij het op voor de zwakken. Ze wijst erop dat God armen verheft boven rijken en machtigen. In Lucas 2 lezen we hoe Maria met haar man Jozef naar de stad Bethlehem trok om zich te laten inschrijven voor de volkstelling die de Romeinse keizer organiseerde. Toen de dag van haar bevalling was aangebroken bracht zij haar zoon ter wereld; en omdat het ten tijde van die volkstelling druk was in Bethlehem en er geen plaats was in de herberg, legde zij hem, in een doek gewikkeld, in een voederbak. Tijdens het Kerstfeest, als christenen de geboorte van Jezus vieren, richten ze zowel in kerken als thuis kerststallen in met beelden die Maria, Jozef en de pasgeboren Jezus voorstellen.

In de Bijbelverhalen treffen we Maria regelmatig samen met Jezus aan, zoals op de bruiloft in Kana (Johannes 2:1-10) en aan de voet van het kruis van Jezus op de berg Golgotha. Zij verwijst voor christenen naar Jezus en zijn boodschap.

Marialiederen en bedevaarten

Rooms-katholieke gelovigen zingen Maria toe in speciale Marialiederen zoals het 'Ave Maria'. Ze roepen haar aan met een speciale groet die begint met de woorden 'Wees gegroet Maria...'. Deze groet is ontleend aan de boodschap van de engel Gabriël waarin haar wordt aangezegd dat ze moeder zal worden van de Messias.

Rooms-katholieken vragen Maria's bemiddeling bij Christus voor hulp bij het oplossen van problemen. Zieken vragen haar voorspraak om genezing. Veel gelovigen vinden steun en troost bij haar. Jaarlijks zijn er feesten die herinneren aan de hoogtepunten in het leven van Maria. Het hele jaar door, maar met name in de (Maria)maand mei, gaan er treinen, bussen en vliegtuigen vol met rooms-katholieke pelgrims, ook vanuit Nederland, naar Maria-oorden om haar eer te bewijzen. Bekende Maria-oorden in Europa zijn het Franse Lourdes en het Portugese Fatima. Vele rooms-katholieken geloven dat Maria daar na haar dood is verschenen, om de mensen opnieuw te wijzen op de boodschap van Jezus. Dichter bij huis zijn 's-Hertogenbosch, Scherpenheuvel en Kevelaer bekende Mariaplatsen. Protestanten kennen geen Mariabedevaarten. Zij vragen ook niet om haar bemiddeling.

Maria: een voorbeeld voor moslims en christenen

Moslims en christenen zien Maria als een vrouw die deed wat God van haar verlangde. Deze houding van Maria is karakteristiek voor Koran en Bijbel. Haar naam betekent volgens moslimuitleggers 'de vrome'. In de christelijke traditie is de betekenis niet eenduidig. Sommigen zeggen dat Maria 'mirre'

betekent of 'lichtdrager'; anderen zeggen dat de betekenis ervan 'koppig' is.

In de verhalen over Maria in Koran en Bijbel komen de kernwoorden van het geloof ter sprake. Moslams en christenen kunnen er steeds weer iets uit halen om hun geloof mee te voeden en hun geloofsbeleving te verdiepen. Maria's toewijding en overgave aan God is voor veel moslams en christenen een bijzonder voorbeeld. Vermeldenswaard is dat Efeze zowel voor christenen als voor moslams een bedevaartsoord is.

Literatuur en websites

- Marlies ter Borg, *Sharing Mary, Bible and Qur'an Side by Side*, hoofdstuk 19.
- Martha Frederiks, *Vorstinnen, verleidsters en vriendinnen van God, islamitische verhalen over vrouwen in Bijbel en Koran*, Meinema, 2010.
- www.bijbelenkoran.nl

12. Huwelijken tussen christenen en moslims

Het huwelijk tussen een moslim en een christen is een logisch gevolg van het feit dat onze samenleving pluriform is geworden. Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn veel mensen met een islamitische achtergrond naar ons land gekomen: uit vroegere koloniën, uit landen rond de Middellandse Zee, vluchtelingen en asielzoekers. Hun kinderen groeien op in Nederland. Moslimjongeren gaan naar school met niet-moslims, ze werken tussen en wonen naast niet-moslims.

Veel Nederlanders gaan in het buitenland op vakantie. Turkije, Tunesië en Marokko zijn geliefde vakantiebestemmingen. Nederlandse studenten lopen soms stage in een land waar moslims wonen. Steeds meer mensen gaan voor internationale bedrijven werken. Kortom, christenen en moslims lopen steeds meer kans om elkaar tegen het lijf te lopen. Zeker nu moslims en christenen in woonwijken letterlijk buren van elkaar zijn geworden. Waar mensen elkaar tegenkomen, met elkaar werken, wonen en leven, daar worden mensen ook verliefd op elkaar en trouwen ze met elkaar. Immers, liefde gaat over grenzen van culturen en godsdiensten heen.

Bij een gemengd huwelijk gaat het meestal om een huwelijk tussen een moslimman en een christenvrouw. Binnen de islam is het regel dat een moslimvrouw met een moslimman trouwt.

Twee culturen

In een gemengd huwelijk brengen beide partners een verschillende cultuur mee. Binnen het gezin zullen zij hun eigen cultuur met 'vreemde' cultuurelementen moeten zien te verenigen. Een christenvrouw doet er goed aan om te proberen eerst het milieu waarin haar moslimverloofde is opgegroeid, te leren kennen: zijn geboorteland, zijn familie, de rol van man en vrouw, zijn godsdienstige gemeenschap, de maatschappelijke, culturele en politieke achtergrond waarin hij leeft.

Familiebanden zijn in de oosterse samenleving erg hecht. Daar zal de christenpartner zich in moeten leren vinden. Zeker als het echtpaar in een islamitisch land woont.

Het is wellicht goed dat het meisje voor haar huwelijk enige tijd doorbrengt in het land waar de familie van haar verloofde woont, zelfs als het echtpaar zich blijvend in Nederland wil vestigen. Op zijn beurt moet de moslimman zich verdiepen in het milieu en de achtergrond van zijn toekomstige echtgenote. Een moslimman die hier in Nederland met een christenvrouw trouwt, moet zich realiseren dat hij zich het meest zal moeten aanpassen. In het gezin zal de voertaal Nederlands zijn. De kinderen zullen Nederlands spreken en in Nederland naar school gaan. De leef- en eetgewoonten zullen in de regel op de Nederlandse situatie georiënteerd zijn. Zijn Nederlandse vrouw zal zich vaak blijven gedragen als een Nederlandse.

Twee godsdiensten

Naast een verschillende culturele achtergrond brengen partners ook een verschillende godsdienst mee. Dat roept meteen vragen op. Wordt het huwelijk kerkelijk ingezegend, kiest men voor een huwelijkssluiting in een moskee, kan men het huwelijk in een neutrale ruimte vieren, kunnen de imam, priester/dominee bij de huwelijkssluiting aanwezig zijn, is er dispensatie nodig?

Als beide partners een godsdienstige inzegening wensen, is dat iets bijzonders. Vaak wordt van een religieuze ceremonie afgezien en gaat men naar het stadhuis of het consulaat. Als de christenpartner een kerkelijke inzegening wil, moet de moslimpartner daar toestemming voor geven. Ook bij lezingen, gebeden en dergelijke moet men rekening houden met de moslimpartner. Je moet hem geen dingen laten doen of zeggen die hem in conflict met zijn geloof kunnen brengen.

Bij een huwelijksplechtigheid in de moskee moet men de christenpartner niet uitnodigen de islamitische geloofsbelijdenis uit te spreken. Dat zou immers een uitnodiging tot een bindende toetreding tot de islam betekenen. Het is raadzaam advies en begeleiding te vragen bij de plaatselijke pastor en imam. In overleg met hen kan men zoeken naar een aangepaste liturgie.

In de loop van het huwelijk zullen nog andere godsdienstige vragen naar voren komen. Dat begint al bij het aan tafel gaan. Kunnen we samen bidden? Houden we ons aan de islamitische spijswetten met het verbod op varkensvlees en alcohol? Hoe voeden we de kinderen op, islamitisch, christelijk of in allebei de tradities? Hoe vieren we als gemengd gehuwd paar de christelijke en islamitische feestdagen? Zo zijn er vele vragen.

Het is raadzaam voor de huwelijksvoltrekking eens met anderen, die zich in eenzelfde situatie bevinden, over hun ervaringen te praten. In veel islamitische landen -uitgezonderd Turkije, waar een huwelijk net als in Nederland voor de ambtenaar van de burgerlijke stand moet worden gesloten- is het huwelijk principieel een privaatrechtelijk contract. Zo'n contract kun je, ook in Nederland, bij een

notaris sluiten. In dat contract kunnen de rechten en plichten van de man en de vrouw worden vastgelegd.

Het is uiterst belangrijk altijd zo'n contract bij de notaris op te stellen, ook als het huwelijk in Nederland plaatsvindt. Een gemengd gehuwd echtpaar kan soms na verloop van tijd besluiten te verhuizen naar een islamitisch land.

Contactadressen voor vragen

- drs. L.F.M. van Oers (beleidsmedewerker voor Interreligieuze Dialoog vanuit de Bisschoppenconferentie): BvOers@rkk.nl.
- drs. Jan Post Hospers (beleidsmedewerker Ontmoeting met Moslims PKN): j.posthospers@pkn.nl.
- drs. Alper Alasag (stichting Islam & Dialoog): alasag@gmail.com.

Literatuur

- Abdulwahid van Bommel: *Islam, liefde en seksualiteit*, Amsterdam 2003.
- Josien Folbert (red.): *Mijn partner is Moslim, Over liefde, loyaliteit en culturele verschillen*, Kampen 2006.
- Herman Beck & Gerard Wiegers: *Moslims in een westerse samenleving, Islam en ethiek*, Zoetermeer 2008.

13. Richtlijnen voor het leven van een christen

Voor christenen is de Bijbel de bron waaraan ze hun leefregels ontleen. De Bijbel geeft richting aan hun leefwijze. Ze proberen op basis van die regels vorm aan hun leven te geven.

In de kerk leest de voorganger uit de Bijbel en legt uit wat er, met het oog op het dagelijks leven, staat. Daardoor kunnen gelovigen de leefregels beter leren begrijpen. Het zijn richtingwijzers voor een christen: die weg van het geloof kun je gaan.

De tien woorden van God

God gaf Mozes opdracht om het volk Israël te bevrijden uit de slavernij in Egypte. Kort daarna kreeg het volk van God twee stenen 'tafels' (borden), met daarop tien leefregels. Kort samengevat: je zult geen afbeelding maken van God en geen andere goden dienen; je zult de naam van God niet misbruiken; houd de rustdag in ere; eer je vader en je moeder; dood niet; pleeg geen overspel; steel niet; lieg niet, verlang niet naar iets dat van een ander is.

Later vat Jezus deze tien woorden samen in het evangelie. 'Het voornaamste is: "Luister Israël! De Heer, onze God, is de enige Heer; heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand en met heel uw kracht." Het op één na belangrijkste is dit: "Heb uw naaste lief als uzelf." Er zijn geen geboden belangrijker dan deze.'

Wie is je naaste?

Deze naastenliefde betekent meer dan je 'eigen' mensen liefhebben. Daarover vertelde Jezus een verhaal, de 'gelijkenis van de barmhartige Samaritaan' (evangelie naar Lucas 10:29-37): Een man reisde op een eenzame weg. Hij werd overvallen door rovers die hem sloegen, hem zijn geld afnamen en hem zwaargewond achterlieten. Er kwam een priester voorbij en daarna een schriftgeleerde, maar zij keken de andere kant op en liepen zo snel mogelijk voorbij. Toen kwam er een vreemdeling langs, een Samaritaan. Hij stopte, verzorgde de man, zette hem op zijn ezel en leverde hem af bij een herberg. Hij betaalde de waard vooruit, zodat hij de gewonde man kon verzorgen. Toen Jezus de omstanders vroeg wie van de drie een 'echte naaste' was voor deze man, wie zich als medemens gedragen had, wezen zij naar die Samaritaanse man, omdat hij medelijden had en voor hem zorgde. "Doet u dan voortaan net zo", zei Jezus.

Christenen willen leven zoals Jezus hen leert: een leven gericht op medemenselijkheid en rechtvaardigheid.

Omgaan met regels

Jezus legt meer nadruk op een levenswijze volgens de bedoeling van de leefregels dan op het navolgen van de letterlijke tekst.

De evangelieboeken beschrijven Jezus als een joodse leraar, een rabbi, die op de zevende dag rust houdt, omdat God dit aan gelovige joden voorschrijft. Maar als een zieke man tijdens de rustdag om hulp vraagt, aarzelt hij niet om hem ter plekke te genezen. Van sommige strenge gelovigen krijgt hij het verwijt dat hij werk verricht en dus zondigt tegen de voorschriften. Jezus antwoordt hen dat deze genezing juist aan de bedoelingen van de rustdag beantwoordt: het is een dag van welzijn voor mensen - ook voor de zieke man. Als Jezus later op de rustdag met zijn leerlingen door een korenveld wandelt, plukken en eten zij aren. Ook dat is, volgens sommige schriftgeleerden althans, tegen de voorschriften. Maar Jezus zegt daarover: "De rustdag is er voor de mens, en niet de mens voor de rustdag".

De Bergrede (Mattheus 5-7)

In een toespraak, die christenen 'de Bergrede' noemen, legt Jezus de leefregels verder uit. Hij gaat in op praktische zaken: hoe te handelen als je ruzie hebt met iemand? Wat is echtscheiding? Hoe kun je bidden en vasten? Hij maakt mensen erop attent dat - hoewel het leven niet altijd gemakkelijk is - ze zich niet teveel zorgen moeten maken over voedsel en kleding. God zorgt voor hen. De leefregels die al eeuwen bestonden voor de joden, wil Jezus niet afschaffen. "Denk niet dat ik gekomen ben om de Wet of de Profeten af te schaffen. Ik ben niet gekomen om ze af te schaffen, maar om ze tot vervulling te brengen." Hij scherpt de wetten aan met een grote nadruk op hun uitwerking. De bedoeling van de leefregels is dat mensen leren omkijken naar elkaar en rechtvaardigheid en vrede nastreven: "Je hebt geleerd dat je je naaste moet liefhebben en je vijand haten. En Ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen, alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel. Hij laat zijn zoon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen". De leer van Jezus is verrassend en veeleisend voor zijn volgelingen. Hij heeft zelf

het voorbeeld gegeven door rechtvaardig en liefdevol te leven. Hij had kritiek op de machthebbers, maar bleef zelf geweldloos, ook toen zij hem oppakten en veroordeelden.

Leven als christen

De leerlingen van Jezus schrijven later brieven aan de eerste gemeenschappen van christenen over wat in het leven van een christen belangrijk is. God wil ons ertoe inspireren om lief te hebben en solidair te zijn met anderen. De brieveschrijvers stimuleren de eerste christenen in hun daden iets te laten zien van de liefde van God. Deze brieven zijn opgenomen in de Bijbel.

Kerken dragen op hun manier bij aan de strijd voor recht en welzijn voor alle mensen. Ze zamelen geld in van christenen voor hulpbehoevende mensen in eigen land en in de wereld. Ook dragen zij bij aan projecten die armen en kanslozen weer onafhankelijk en zelfredzaam kunnen maken. Moeder Theresa in Calcutta was een inspirerend voorbeeld van een christen die op haar manier probeerde de leefregels van Jezus in praktijk te brengen: zij verzorgde zieken en daklozen in een opvanghuis. De meeste christenen zijn zich bewust van het ideaal van de liefde van God. Zij proberen die liefde te beantwoorden door er in hun eigen leven vorm aan te geven.

Literatuur en websites

- Gerrit de Kruijf, *Ethiek onderweg, Acht adviezen*, Uitgeverij Meinema, Zoetermeer 2008.
- Centrum voor de Sociale Leer van de Kerk: www.cslk.nl
- Katholiek Sociaal Denken: www.katholieknetwerk.nl

14. De Islam als richtlijn voor het leven

De oorsprong van de mens

De islam leert dat Adam de eerste mens én profeet was. Profeten zijn mensen die leven in overgave aan God. Die overgave is het uitgangspunt van elke godsdienst. Daarom is de islam geen nieuwe religie, maar de vervolmaking van andere godsdiensten. Die vervolmaking was nodig, omdat de mensen hun eigen meningen hadden toegevoegd aan de boodschappen van God. Mohammed, de laatste Boodschapper van God in de lange rij van profeten, bracht de volmaakte boodschap.

Het ontstaan van de islam

De islam ontstond in het begin van de zevende eeuw toen God - volgens de islamitische traditie - zijn laatste boodschapper stuurde. Mohammed leefde de eerste veertig jaar van zijn leven in Mekka. Hij werd in die tijd geëerd om zijn liefde voor de waarheid en zijn betrouwbaarheid. Hij bracht de boodschap van de eenheid van God, rechtvaardigheid en vrede. Die boodschap ging in tegen het denken en geloven van de bevolking in die tijd. De mensen die in zijn boodschap geloofden, werden gemarteld, beledigd, vernederd, bespot en zelfs ter dood gebracht. Deze lijdensweg van de profeet en zijn volgelingen ligt aan de islam ten grondslag: een leven in vrede (salam) en in nederigheid.

In 622 emigreerde de profeet van Mekka naar Medina en stichtte daar de 'oemma', de gemeenschap van gelovigen. In die periode, waarin hij ook staatshoofd was, ontving hij openbaringen over het juiste bestuur van een stad, over recht en sociale omgangsvormen.

'Hij (Mohammed) gebiedt hun het behoorlijke en verbiedt hun het verwerpelijke en hij staat hun de goede dingen toe en verbiedt hun de onbetamelijke dingen. Hij neemt hun de last en de boeien af die op hen rustten. Zij nu die in hem geloven, hem bijstaan, hem helpen en het licht volgen dat met hem is neergezonden, zij zijn het die het welgaat.' (Koran, 7:157).

De islam: een leefwijze

Moslims zeggen op momenten dat ze iets gaan doen of wensen 'bismillah'. Dat betekent: in Naam van God. Daarmee geven ze aan dat ze door voorbeeldig te handelen en de leer van de islam te verkondigen, verlangen te leven volgens de wil van de Schepper. De islam geeft regels voor het leven van de mens in al zijn aspecten (economisch, politiek, sociaal en religieus), wijst de gelovigen de juiste levensweg en biedt oplossingen voor alle problemen. Zo is de islam niet alleen een geloof, maar ook de volmaakte richtlijn voor een goed leven. Het geloof in de eenheid van God leidt tot de 'rechte weg', dat wil zeggen de manier van leven die vastgelegd is in de sjarie'a, de islamitische wetgeving. De islam geldt voor het leven van mensen in alle tijden: overgave aan God is de beste garantie voor succes in dit leven en in het hiernamaals. De Koran beschrijft helder de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen. Zij hebben dezelfde rechten en plichten, zoals het vasten, het bidden, het geven van aalmoezen en het gedenken van God.

De islam roept alle mensen op onderwijs te volgen en stimuleert het beoefenen van de wetenschap. Gelovigen moeten zich inspannen hun kennis aan anderen over te dragen.

Tevens roept de islam op om eerlijk met geld om te gaan. Het geloof verbiedt onwettige exploitatie, zoals bedrog en corruptie in transacties. Zorg dragen voor de armen, de weduwen en de wezen is een van de goede daden die de islam voorschrijft aan de gelovigen. Moslims betalen daarom de armenbelasting (zakaat).

De islam moedigt het vrije denken aan, maar wel binnen de grenzen van het geloof in God en van de menselijke verantwoordelijkheid voor de schepping.

Een Hadith (overlevering van Mohammed): Aboe Hoerairah verhaalt dat de Profeet zei: 'Er zijn zeven (soorten mensen) die Allah van Zijn schaduw zal geven op de Dag dat er geen schaduw zal zijn dan de schaduw van Hem:

1. de rechtvaardige leider;
2. een jongeling die terwijl hij opgroeide Allah de Verhevene aanbad;
3. iemand wiens hart met de moskee verbonden is;
4. twee personen die omwille van Allah van elkaar

houden en (terwille van die liefde voor Allah) elkaar zowel bij het komen als bij het gaan Gods zegen toewensen;

5. de man die door een mooie vrouw met een hoge positie uitgenodigd (verleid) wordt en zegt: 'Voorwaar, ik vrees Allah';
6. degene die in het geheim liefdadigheid geeft, zodat zijn linkerhand niet weet wat zijn rechter hand geeft;
7. en iemand die in stilte Allah gedenkt, terwijl zijn tranen vloeien'.

Literatuur

- Fred Leemhuis, *De Koran*, Houten 1989.
- *Tuinen der Oprechten, Overleveringen van de Profeet Moehammad*, uitgegeven door Islamitisch Cultureel Centrum Nederland, Den Haag 1995.
- Wim Raven, *Leidraad voor het leven, de tradities van de profeet*, Bulaaq Amsterdam 1995 - Een overlevering door Boekhari en Moeslim: Hadith nummer 123.
- Özcan Hidir, *Inleiding tot de Hadithwetenschap*, IUR Press, Rotterdam 2010.

15. Islamitische feestdagen

De islamitische kalender kent verschillende feesten. Moslims vieren led al-Fitr (suikerfeest) en led al-Adha (offerfeest) op grootse wijze.

De grote feesten

led al-Fitr

Moslims vieren led al-Fitr de eerste drie dagen na Ramadan, de vastenmaand.

Een maand lang hebben zij uitgekeken naar het moment van de nieuwe maan. Als de sikkel van de nieuwe maan 's avonds waarneembaar is, geven de mensen dit goede bericht aan elkaar door. De volgende ochtend gaat iedereen naar de moskee voor het feestgebed. Ze trekken nieuwe kleren aan. Ze vragen elkaar om vergeving, ze feliciteren elkaar en ze eten die dag feestelijk. Kinderen krijgen cadeautjes en veel zoete koekjes en snoepjes. Vandaar ook de naam 'suikerfeest'. Een overlevering zegt: 'Wie stil blijft liggen met een volle maag, terwijl zijn burens honger hebben, hoort niet bij ons.'

In de periode van de Ramadan geven moslims vastgestelde bedragen voor mensen in nood en voor armen. De imams stellen vast hoe hoog de verplichte gift voor elk gezin wordt. Deze baseert men op de gemiddelde uitgave per dag per gezin. Het is belangrijk dat iedereen het feest kan meevieren. Moslims geven op die dag ook een extra gift uit dankbaarheid voor al het goede dat ze van God hebben ontvangen.

led al-Adha

Ongeveer zeventig dagen na led al-Fitr breken de vier feestdagen aan van led al-Adha, het islamitisch offerfeest. Dit feest herinnert aan het offer dat Abraham, de aartsvader van joden, christenen moslims, moest brengen. God stelde hem op de proef met de vraag zijn zoon te offeren. Abraham bleek daartoe bereid, maar op het laatste moment bracht de engel Gabriël hem een ram. God wil geen mensenoffers.

Eigenlijk is dit feest voor moslims het grootste feest. Ze bestellen ver van tevoren een schaap of een ander slachtdier, dat men op het offerfeest laat slachten. Het vlees deelt men met armen, burens, vrienden en eigen familie. Bij zulke feesten benadrukt men dat de mens zich moet bevrijden van egoïstische gevoelens en moet geven om anderen te helpen. Door dit offer krijgen ook armen de mogelijkheid eens per jaar vlees te eten. Dat betekent veel voor hen die onvoldoende te eten hebben. led al-Fitr en led al-Adha zijn feesten die men uitbundig viert. De hieronder beschreven feesten hebben een meer ingetogen karakter.

Andere feestdagen

Maulid-viering

In de derde maand op de twaalfde dag gedenken moslims Maulid, de geboorte van de profeet Mohammed. Hij is een groot voorbeeld voor hen.

In moskeeën of andere ruimtes komen moslims bij elkaar om te luisteren naar koranteksten en lezingen over het leven van de profeet Mohammed. In de Turkse traditie leest men uit 'Maulid', een speciaal gedicht voor de profeet Mohammed. De laatste jaren schenkt men aan deze herdenkingsdag steeds meer aandacht.

Asjoera

De tiende van de maand Muharram heet 'dag van Asjoera'. De profeet Mohammed zag in Medina dat joden op deze dag vasten. In navolging daarvan gingen moslims ook vasten. Asjoera is geen verplichte vastendag. Het is een dag van gedenken van de vergeving van Adam, de exodus uit Egypte, het verlaten van de ark door Noach en het martelaarschap van de kleinzoon van Mohammed. In de Turkse traditie wordt op die dag soep gekookt en met elkaar gedeeld. In de sjiïetische traditie wordt het martelaarschap van de kleinzoon van Mohammed herdacht.

Lailat al-miraadj

In de maand Radjab gedenken moslims in de 27^e nacht de hemelreis van de profeet Mohammed. In deze nacht reisde de profeet via Jeruzalem naar de zeven hemelen. Daar gaf God hem een aantal opdrachten. Eén van de belangrijkste daarvan was de instelling van de dagelijkse gebeden. Deze nacht brengen de moslims vaak wakend en biddend door.

Lailat al-bara'a

Deze herdenking valt op de vijftiende nacht van de maand Sja'baan. Men zegt dat God in deze nacht alles bepaalt wat er in het komende jaar zal gebeuren. De profeet Mohammed heeft in deze nacht langdurig gebeden. De betekenis van Lailat al-bara'a is de 'nacht van de verzoening'.

Lailat al-kadr

Op de 27^e van de maand Ramadan valt Lailat al-kadr, de nacht van de beslissing. In deze nacht is de openbaring van de Koran begonnen. Moslims geloven dat de Koran in zijn geheel naar de onderste van de zeven hemelen is neergezonden. Gabriël, de engel, bracht de eerste openbaring aan de profeet over. Een Koranvers zegt: 'De nacht van de beslissing is beter dan duizend maanden' (Soera 97:3).

Lailat al-ragaib

Op de eerste vrijdag van de maand Ragaib schenkt God veel zegen en vergiffenis. Ook in deze nacht wordt langdurig gebeden.

Islamitische feestkalender

Hieronder volgt een overzicht van de islamitische maanden en feesten. Het zijn maan-maanden. Die duren één of twee dagen korter dan zon-maanden. Achter de naam van de maand staat het feest dat in die maand plaatsvindt:

<i>Maanden</i>	<i>Feesten</i>
Al-Muharram	Asjoera
Rabie' al-awwal	Maulid an-Nabi
Rabie' al-achir	
Joemada-l-awal	
Djoemada-l-achir	
Radjab	Lailat al-miraadj
Sja'baan	Lailat al-bara'a
Ramadan	Lailat al-kadr
Sjawwaal	Ied al-Fitr
Dzoe-l-ka'da	
Dzoe-l-hiddja	Ied al-Adha

Literatuur en websites

- *Koloriet Kalender*, te bestellen bij Stichting Koloriet, Laan Copes van Cattenburch 72, 2585 GD Den Haag.

Website interreligieuze kalender:

- www.bruggenbouwers.com/2011/10/05/bestel-nu-de-feestenkalender-2012-2
- [www.beleven.org/feesten/Wereld Feesten Almanak](http://www.beleven.org/feesten/Wereld_Feesten_Almanak)

16. Christelijke feestdagen

Christenen vieren en gedenken in de loop van een jaar de belangrijkste gebeurtenissen uit het leven van Jezus en het ontstaan van de eerste christelijke gemeente, waarover de Bijbel vertelt. Ze volgen daarbij de kalender van het kerkelijk jaar. Kerst is het eerste feest, daarna volgen Pasen en Pinksteren.

Kerst, het feest van Jezus' geboorte

De viering van dit feest valt op 25 en 26 december. De vier weken die aan Kerst voorafgaan, vormen de tijd van Advent ('het naderbij komen'). Het is een tijd van ingetogenheid en inkeer. Het zijn de donkere dagen voor Kerst.

In de kerstnacht roept klokgelui ertoe op om te gedenken dat Jezus in Bethlehem ter wereld kwam, dat Gods licht de duisternis doorbrak. Velen wonen de kerstnachtsdiensten bij. Kerstspelen verbeelden Christus' geboorte. Speciale liederen -zoals het bekende 'Stille nacht, heilige nacht'- bezingen wat er gebeurde. Talloze kaarsen, in de kerk en ook thuis, symboliseren het goddelijke Licht. De kerstboom is een volksgebruik, waarbij geschenken en verhalen de sfeer van vreugde vergroten. Op 6 januari volgt Driekoningen, het feest dat herinnert aan de dag waarop drie wijze mannen uit het Oosten, geleid door een bijzonder heldere ster, het kind Jezus in Bethlehem hebben gevonden en aanbeden.

Pasen, het feest van Jezus' opstanding

De viering van dit centrale feest van de christenheid valt op de eerste zondag na volle maan, in de lente, op zijn vroegst op 22 maart en op zijn laatst op 25 april. De zeven weken die aan Pasen voorafgaan, vormen de vasten- of veertigdagentijd. Dan staan de gebeurtenissen die eindigden met de dood van Jezus centraal. De laatste week van deze periode, de Stille of Goede Week, begint met Palmzondag, de dag waarop Jezus over een met palmtakken belegde weg zijn intocht deed in Jeruzalem. Het was een feestelijke gebeurtenis en het is nog de dag waarop sommige kerken nieuwe leden in haar midden opnemen. Palmpaasoptochten zijn een traditioneel vreugdebetoon. Maar destijds, in Jeruzalem, nam de feeststemming snel af.

Al een paar dagen later is het Witte Donderdag, het moment waarop christenen gedenken dat Jezus met zijn leerlingen voor het laatst het Avondmaal gebruikte. Door de consequente manier waarop Hij in woord en voorbeeld zelf had geleerd hoe God wil dat de mensen leven, had Hij zich niet alleen vrienden maar ook vijanden gemaakt. In die nacht, verraden door een leerling, viel Jezus in handen van zijn tegenstanders. Het was op hun aandringen dat de Romeinse gouverneur van het land Jezus de volgende dag door kruisiging ter dood liet brengen. Goede Vrijdag is aan de gedachtenis van Jezus' sterven gewijd.

Op Pasen barst de grote vreugde los: de Heer, de Heer is opgestaan! De toegang tot het Rijk van God is door deze opstanding geopend - zo leert de christelijke traditie - voor allen die geloven in Jezus en zijn voorbeeld navolgen. Het is feest en blijde liederen klinken in de kerken. Daarnaast is het in ons land een dag van volksgebruiken, van paasvuren en -hazen, paasbroden en gekleurde eieren. Deze gebruiken vinden hun oorsprong in het oude feest van de lente, van het begin van het nieuwe leven. Na zijn opstanding verbleef Jezus nog regelmatig bij zijn leerlingen en gaf hij de opdracht om het evangelie (de blijde boodschap) te gaan vertellen. Op Hemelvaart, de veertigste dag na Pasen, herdenken christenen dat Jezus van hen scheidde en ten hemel werd opgenomen. Engelen beloofden zijn leerlingen dat Jezus eens op dezelfde wijze terug zou komen naar de aarde.

Pinksteren, het feest van de Geest

Pinksteren betekent letterlijk de 'vijftigste dag', zeven weken na Pasen. Pinksteren is het feest van de komst van de Heilige Geest, de kracht van God, de inspiratie die Hij aan mensen geeft om hen te helpen. Op de Pinksterdag, zo vertelt de Bijbel, kwam de Heilige Geest als een windvlaag uit de hemel en begonnen Jezus' leerlingen in Jeruzalem aan allen die daar aanwezig waren de blijde boodschap en de grote daden van God te verkondigen. Velen werden overtuigd en lieten zich als blij daarvan dopen. Zij vormden de eerste christengemeente. Pinkstermaandag is traditioneel de dag van grote landelijke samenkomsten van christelijke organisaties.

Literatuur en websites

- Rooms-Katholieke Kerk: www.rkkerk.nl/asp/invado.asp?t=show&var=1066
- Protestantse Kerk in Nederland: www.pkn.nl/actief-in-de-kerk/werkvelden/moslims/Paginas/Default.aspx
- www.beleven.org/feesten/ Wereld Feesten Almanak